

Х.М. Терлецька

Університет Короля Данила, Івано-Франківськ, Україна

КЛАСИФІКАЦІЯ ПАМ'ЯТОК АРХІТЕКТУРИ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД ПРИКАРПАТТЯ

Стаття присвячена дослідженню способів класифікації архітектурних пам'яток територіальних громад Прикарпаття. Класифікація архітектурних пам'яток територіальних громад Прикарпаття є важливою для їх збереження, охорони, визначення культурного та історичного значення. На сьогоднішній день значна частина цих об'єктів перебуває в незадовільному і близькому до критичного стані, тому потребує проведення невідкладних протиаварійних та консерваційних робіт.

Ключові слова: пам'ятка архітектури, об'єднана територіальна громада, культурна спадщина, ЮНЕСКО, Державний реєстр нерухомих пам'яток.

Постановка проблеми

Прикарпаття, розташоване на заході України, відзначається своєю природною красою та великою кількістю архітектурних об'єктів, які свідчать про багатий культурний спадок і вікову історію цього регіону. Архітектурні пам'ятки Прикарпаття – від дерев'яних церков до маєтків і замків – відіграють важливу роль у відображенні культурної спадщини та визначенні ідентичності місцевого населення.

На сьогоднішній день значна кількість пам'яток архітектури потребує системного підходу до їхньої охорони та належного використання. Найбільш поширеним інструментом для досягнення цієї мети є систематизація та класифікація. Завдяки цим інструментам стає можливим раціональне та збалансоване планування збереження, реставрації, консервації та використання пам'яток архітектури. Здійснення зазначених заходів ускладнюється проблемами, які існують в державній системі охорони пам'яток культурної спадщини. Такими проблемами є недосконалість існуючих реєстрів, скорочення фінансування та відсутність комплексної державної програми дій щодо захисту, збереження, утримання, використання, консервації, реставрації, реабілітації та музеєфікації об'єктів культурної спадщини. Сприяти частковому вирішенню зазначених проблем може їхня класифікація.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Класифікація об'єктів культурної спадщини України є досить актуальною темою, яка висвітлюється в роботах багатьох науковців: Вечерського В. В. [1], Мардера А. П. та Євреїнова Ю. М. [2], Киридона А. М. [3] та інших. Однак недостатньо дослідженим на сьогоднішній день залишається питання класифікації архітектурних пам'яток Прикарпаття, які розкривають

особливості цього регіону та вимагають індивідуального підходу до їхнього збереження й використання.

Мета статті

Мета статті – класифікувати архітектурні пам'ятки ОТГ Прикарпаття з метою їхнього збереження, вивчення та належного використання в контексті активного розвитку цього регіону.

Для досягнення мети в ході дослідження було вирішено низку завдань: визначено суть поняття «пам'ятка архітектури» та найбільш поширені способи класифікації архітектурних пам'яток; класифіковано пам'ятки архітектури об'єднаних територіальних громад Прикарпаття; визначено роль класифікації у збереженні, вивченні та належному використанні архітектурних пам'яток цього регіону та країни в цілому. В процесі дослідження використані загальнонаукові методи пізнання: індукції та дедукції, аналізу та синтезу, асоціації та аналогії.

Виклад основного матеріалу дослідження

Для розкриття теми дослідження вважаємо за необхідне розглянути поняття «пам'ятка архітектури». Відповідно до Закону України «Про охорону культурної спадщини», пам'ятка архітектури визначається як один із видів об'єктів культурної спадщини, а саме конкретна будівля або архітектурна споруда, включена до Державного реєстру нерухомих пам'яток України. Пам'ятка архітектури повинна відповідати певним критеріям: бути збереженою в автентичному стані (повністю або частково), мати особливі ознаки, які відображають певну культуру, епоху, стилі, традиції, будівельні технології або її автором може бути відома особа [4].

Існує певна класифікація архітектурних пам'яток, яка допомагає систематизувати їх за різними ознаками та характеристиками. Зазвичай

пам'ятки архітектури класифікуються за статусом, типом та призначенням.

Найпоширеніша класифікація, яку використовують для розподілу архітектурних пам'яток, базується на їхньому статусі. За статусом вони поділяються на:

- пам'ятки архітектури місцевого значення – об'єкти архітектурної спадщини, які мають важливе історичне або культурне значення для місцевої громади чи регіону. Вони відображають історію, традиції, архітектурний стиль чи характер місцевості, в якій розташовані. Збереження таких пам'яток є важливим для підтримки культурної спадщини та ідентичності місцевого населення;

- пам'ятки архітектури національного значення – об'єкти архітектурної спадщини, які мають велике історичне, культурне та національне значення для всієї країни або нації в цілому. Вони характеризуються найвищими архітектурними якостями, а саме: виразністю стильових ознак, оригінальністю у плануванні та просторовій структурі, особливим конструктивним виконанням, типом та жанром. Ці пам'ятки відзначаються особливою архітектурною важливістю та вкладом у культурну спадщину країни, а їх збереження має велике національне значення;

- пам'ятки архітектури міжнародного значення – об'єкти архітектурної спадщини, які мають велике історичне, культурне або архітектурне значення не лише для однієї країни, але й для міжнародного співтовариства. Ці об'єкти можуть бути унікальними архітектурними шедеврами, важливими символами культурної спадщини та мистецтва, які привертають увагу та зацікавленість людей з різних країн світу. Збереження та охорона пам'яток архітектури міжнародного значення є важливим завданням для всього світового співтовариства [1].

Варто зазначити, що пам'ятки архітектури місцевого, національного та міжнародного значення підлягають обліку та охороняються державою. Зокрема, архітектурні пам'ятки місцевого та національного значення занесені до Державного реєстру нерухомих пам'яток України [5]. Пам'ятки архітектури, які мають міжнародне значення, включені до списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО [6].

За типом архітектурні пам'ятки можна класифікувати наступним чином:

- самостійні архітектурні пам'ятки. Це окремі будівлі або споруди, які мають важливу архітектурну цінність та можуть бути розглядувані як окремі об'єкти культурної спадщини;

- комплексні архітектурні пам'ятки. Деякі архітектурні пам'ятки входять до складу більших комплексів або ансамблів, які мають спільну історію або функцію;

- визначні місця, як архітектурні пам'ятки. Деякі місця стають визначними завдяки архітектурним об'єктам, які там розташовані [2].

За призначенням архітектурні пам'ятки поділяють на:

- будівлі релігійного призначення, такі як церкви, собори, каплиці та дзвіниці;

- військові споруди, до яких відносяться фортеці та замки, що мали стратегічне та оборонне призначення;

- цивільні житлові й громадські будівлі, де люди проживали або проводили громадські заходи, такі як житлові будинки, ресторани, театри тощо;

- архітектурні монументи, які мають символічне або пам'яткове значення, часто споруджені для відзначення подій або осіб;

- малі архітектурні форми, до яких відносяться невеликі за розміром споруди, такі як брами, альтанки, гроти тощо;

- поховальні, які включають споруди, пов'язані з похованням, такі як крематорії, мавзолеї та склепи;

- виробничі та промислові, до яких входять будівлі, пов'язані з виробництвом та промисловістю, такі як заводи, цехи, електростанції та арсенали;

- господарські, які включають споруди, призначені для зберігання різних матеріалів та ресурсів, такі як склади та комори;

- інженерні, до яких входять споруди, які використовуються для інженерних цілей, такі як мости та акведуки;

- транспортні, що включають будівлі, пов'язані з транспортом, такі як вокзали та аеропорти [7].

Наведена вище класифікація пам'яток архітектури є важливим інструментом систематизації цих об'єктів за різними критеріями та характеристиками. Вона необхідна для збереження, охорони та визначення їх культурного й історичного значення. Для належного розуміння важливості класифікації архітектурних пам'яток розглянемо її в контексті територіальних громад Прикарпаття.

Прикарпаття, розташоване на заході України, славиться своєю багатю культурною спадщиною та численними архітектурними пам'ятками. Згідно з переліком, затвердженим розпорядженням Кабінету Міністрів України від 22 квітня 2020 року № 483-р, на Прикарпатті нараховується більше 60 спроможних територіальних громад [8]. Практично в кожній з них на обліку перебувають архітектурні пам'ятки, які свідчать про історію, традиції та архітектурний стиль регіону. Статистичні дані щодо загальної кількості пам'яток архітектури в ОТГ Прикарпаття, а також архітектурні об'єкти національного та міжнародного значення на їх територіях наведені в табл. 1. Аналізуючи наведені дані, можна дійти висновку, що найбільша кількість пам'яток архітектури перебуває на обліку Івано-Франківської, Снятинської та Тисменицької територіальних громад.

Таблиця 1

Пам'ятки архітектури громад Прикарпаття

Назва ОТГ	Назва району чи міста обласного значення, до якого входить адміністративний центр ОТГ	Загальна кількість пам'яток архітектури, які перебувають на обліку в ОТГ	Пам'ятки архітектури національного значення	Пам'ятки архітектури міжнародного значення
1	2	3	4	5
Івано-Франківська	Івано-Франківськ	529	Колегіальний костел Пресвятої Діви Марії, Колегія єзуїтів, Вірменський костел, Костел Єзуїтів, Пивоварний завод	—
Богородчанська, Дзвиняцька, Солотвинська, Старобогородчанська	Богородчанський район	28	Домініканський монастир, костел, палати духовенства і келії, мур з брамою в смт. Борогодчани, а також Манявський скит, надбрамна башта, скарбниця, оборонна башта і мури, трапезна, підмурки Возвиженської церкви, Церква Різдва Христового, дзвіниця Церкви Різдва Христового в с. Манява	—
Білоберізька, Верховинська, Зленська	Верховинський район	14	Церква Св. Миколая, Церква Покрови Пресвятої Діви Марії, Церква Успіння Св. Анни, Церква Пресвятої Трійці та ін.	—
Більшівцівська, Галицька, Дубовецька	Галицький район	58	Замок (руїни), Церква Різдва Христового, Костел Кармелітів, Церква Успіння Пресвятої Богородиці та ін.	—
Городенківська та Чернелицька	Городенківський район	50	Костел Непорочного Зачаття Діви Марії, Башта замку, Домініканський костел	—
Вигодська, Витвицька, Долинська	Долинський район	67	Солеварня	—
Войнилівська, Верхнянська, Новицька	Калуський район	92	—	—
Гвіздецька, Коршівська, Матеївецька, Нижньовербізька, Отинійська, Печеніжинська, П'ядицька	Коломийський район	92	Церква Благовіщення Пречистої Діви Марії, Бернардинський монастир, Костел бернардинів та ін.	Церква Різдва Пресвятої Богородиці
Косівська, Космацька, Кутська, Рожнівська, Яблунівська	Косівський район	73	Церква Св. Василя Великого, Церква Вознесіння Христового, Церква Св. Дмитрія та ін.	—
Делятинська, Ланчинська, Надвірнянська, Пасічнянська, Переріслянська	Надвірнянський район	19	Аннозачатіївська церква, Церква Св. Дмитрія, Церква Св. Юрія, Церква Йоана Хрестителя, Замок	—

Продовження табл. 1

1	2	3	4	5
Букачівська, Рогатинська	Рогатинський район	52	Церква Св. Миколая, Церква Різдва Пресвятої Богородиці, Мури з брамами, Миколаївський костел	Церква Святого Духа
Брошнів-Осадська, Дубівська, Переґінська, Рожнятівська, Спаська	Рожнятівський район	37	Доменна піч, Церква Св. Миколая та Дзвіниця церкви Св. Миколая	—
Заболотівська, Снятинська	Снятинський район	105	Церква Св. Миколая, Дзвіниця церкви Св. Миколая, Церква Успіння Пресвятої Богородиці, Дзвіниця церкви Успіння Пресвятої Богородиці	—
Єзупільська, Загвіздянська, Лисецька, Тисьменицька, Угринівська, Ямницька	Тисменицький район	104	Церква Різдва Пресвятої Богородиці, Дзвіниця церкви Різдва Пресвятої Богородиці, Дзвіниця церкви Різдва Пресвятої Богородиці	—
Обертинська, Олешанська, Тлумацька	Тлумацький район	53	—	—
Ворохтянська, Поляницька, Яремчанська	м. Яремче	9	Церква Чуда Св. Архистратига Михаїла, Церква Йоана Милостивого, Церква Різдва Пресвятої Богородиці, Церква Пресвятої Трійці та ін.	—

Джерело: систематизовано автором на основі [6, 9, 10]

Більшу частину зазначених пам'яток складають об'єкти місцевого значення (будівлі релігійного призначення, військові, цивільні житлові й громадські, виробничі, промислові, транспортні будівлі, поховальні, господарські та інженерні споруди, архітектурні монументи та малі архітектурні форми). Що стосується архітектурних пам'яток національного та міжнародного значення, то найчастіше вони представлені будівлями релігійного призначення, рідше – військовими, цивільними житловими й громадськими об'єктами. За типом переважають самостійні архітектурні пам'ятки, однак нерідко трапляються комплексні об'єкти та визначні місця.

Класифікація архітектурних пам'яток Прикарпаття розкриває багатогранність та різноманітність культурної спадщини цього регіону. Вона є важливою для її збереження та розвитку. На сьогоднішній день під охороною держави знаходиться близько 120 тисяч пам'яток [3]. Значна частина цих об'єктів перебуває в незадовільному і близькому до критичного стані, тому потребує проведення невідкладних протиаварійних та консерваційних робіт.

Разом з тим державна система охорони пам'яток культурної спадщини в Україні стикається з серйозними проблемами і недоліками, які впливають на її здатність зберігати та відтворювати цінну

спадщину країни. Розглянемо деякі з них.

1. Паспортизація, облік і реєстрація. Державна система належно не виконує обов'язки з паспортизації, обліку і реєстрації пам'яток культурної спадщини відповідно до вимог чинного законодавства. Це створює значні прогалини в інформації про об'єкти культурної спадщини та ускладнює їхню належну охорону та використання.

2. Єдиний цифровий реєстр нерухомої спадщини. Створення Єдиного цифрового реєстру нерухомої спадщини, який би замінив паперові реєстри, що велись в паперовій формі або не велись взагалі, відбувається дуже повільно. Існуючий Державний реєстр нерухомих пам'яток України не відповідає потребам сьогодення та охоплює лише 3% від загальної кількості пам'яток, взятих на облік [11].

3. Відсутність комплексної програми дій. Україна не має прийнятої комплексної державної програми дій щодо захисту, збереження, утримання, використання, консервації, реставрації, реабілітації та музеєфікації об'єктів культурної спадщини. Відсутність такої програми ускладнює координацію та систематизацію зусиль в цьому напрямку.

4. Скорочення фінансування. Протягом багатьох років спостерігається значне скорочення державного фінансування для програм, заходів і робіт зі

збереження об'єктів культурної спадщини. Це призводить до недостатнього фінансування ремонтно-реставраційних робіт, музеєфікації та інших важливих заходів.

Класифікація пам'яток архітектури може сприяти вирішенню низки проблем, що існують у системі охорони культурної спадщини України. Зокрема, чітка класифікація пам'яток архітектури відповідно до їх статусу, типу і призначення дозволить більш системно вести їх облік і реєстрацію. Кожна пам'ятка матиме свій унікальний код та опис, що спростить їхню ідентифікацію та ведення потрібних документів. Крім того, розподілення пам'яток за їх статусом та значенням дозволить краще визначити пріоритети у фінансуванні. Об'єкти національного та міжнародного значення можуть отримувати більше уваги та коштів для збереження та реставрації. Підвищена увага до пам'яток національного та міжнародного значення може сприяти залученню фінансових, технічних та інших ресурсів від іноземних і місцевих організацій та фондів.

Отже, класифікація архітектурних пам'яток сприяє більш системному та ефективному управлінню культурною спадщиною, її збереженню та розвитку в Україні.

Висновок та перспективи подальших досліджень

Результати проведеного дослідження свідчать про важливість класифікації для збереження, охорони та визначення культурного й історичного значення архітектурних об'єктів. На жаль, значна частина цих пам'яток знаходиться в незадовільному стані, що вимагає негайних заходів щодо їх збереження та реставрації. Однак реалізація зазначених заходів ускладнюється численними проблемами в системі державного управління охороною культурної спадщини, такими як: недосконалість реєстрів, нестача фінансування та відсутність комплексних державних програм.

Класифікація архітектурних пам'яток є інструментом, який може сприяти частковому вирішенню цих проблем. Вона допомагає краще розуміти роль та значення архітектурної спадщини в культурному та історичному контексті регіону.

Практичне значення цього дослідження полягає в можливості використання його результатів для розробки та вдосконалення стратегій збереження, вивчення та належного використання архітектурних пам'яток громад Прикарпаття. Це особливо актуально в контексті активного розвитку регіону та необхідності забезпечення збереження цінних об'єктів культурної спадщини для майбутніх поколінь.

Література

1. Вечерський В. В. *Архітектурна спадщина Львова* /

В. В. Вечерський // *Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Серія: Музеєзнавство і пам'яткознавство*. – 2020. – № 3 (2). – С. 100–118. – DOI: [10.31866/2617-7943.3.2.2020.221099](https://doi.org/10.31866/2617-7943.3.2.2020.221099).

2. Мардер А. П. *Архітектура : короткий словник-довідник* / А. П. Мардер, Ю. М. Євреїнов, В. В. Вечерський. – Київ : Будівельник, 1995. – 205 с.

3. Киридон А. М. *Україна. 30 років незалежності. Стислий довідник* / А. М. Киридон. – Київ : Державна наукова установа «Енциклопедичне видавництво», 2021. – 536 с.

4. Про охорону культурної спадщини : Закон України від 08 червня 2000 року № 1805-III / ВРУ. – 2023. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1805-14#Text>, вільний (дата звернення: 05.09.2023).

5. Державний реєстр нерухомих пам'яток України / МКІП. – 2023. – Режим доступу: <https://mkip.gov.ua/content/derzhavniy-reestr-neruhomih-pamyatok-ukraini.html>, вільний (дата звернення: 05.09.2023).

6. WHC. Ukraine / UNESCO. – 2023. – Режим доступу: <https://whc.unesco.org/en/statesparties/ua>, вільний (дата звернення: 05.09.2023).

7. Вечерський В. В. *Архітектурні пам'ятки в універсальній енциклопедії: проблеми репрезентації* / В. В. Вечерський // *Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Серія: Музеєзнавство і пам'яткознавство*. – 2019. – № 2 (2). – С. 125–139. – DOI: [10.31866/2617-7943.2.2.2019.188470](https://doi.org/10.31866/2617-7943.2.2.2019.188470).

8. Повний перелік ОТГ Прикарпаття / ZEM. – 2023. – Режим доступу: <https://www.zem.if.ua/otg/>, вільний (дата звернення: 05.09.2023).

9. Про занесення об'єктів культурної спадщини національного значення до Державного реєстру нерухомих пам'яток України : Постанова від 03 вересня 2009 р. № 928 // *Офіц. вісн. України*. – 2009. – № 68. – С. 16. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?page=1&nreg=928-2009-%EF#Text>, вільний (дата звернення: 05.09.2023).

10. Про доповнення списку пам'яток містобудування і архітектури Української РСР, що перебувають під охороною держави : Постанова від 06 вересня 1979 р. № 442 / ВРУ. – 2000. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/442-79-%D0%BF/print1382546247591179#Text>, вільний (дата звернення: 05.09.2023).

11. Створення Єдиного цифрового реєстру нерухомих спадщини: завершено перший етап / МКІП. – 2022. – Режим доступу: <https://mkip.gov.ua/news/6684.html>, вільний (дата звернення: 05.09.2023).

References

1. Vecherskyi, V. V. (2020). Architectural heritage of Lviv. *Bulletin of Kyiv National University of Culture and Arts. Series in Museology and Monumental Studies*, 3(2), 100–118. DOI: [10.31866/2617-7943.3.2.2020.221099](https://doi.org/10.31866/2617-7943.3.2.2020.221099) [in Ukrainian]

2. Marder, A. P., Yevreinov, Yu. M., & Vecherskyi, V. V. (1995). *Architecture: a short reference dictionary*. Budivelnik [in Ukrainian]

3. Kyrydon, A. M. (2021). *Ukraine. 30 years of independence. Concise guide*. Derzhavna naukova ustanova «Entsyklopedychne vydavnytstvo» [in Ukrainian]

4. Verkhovna Rada of Ukraine. (2023, October 2). On protection of cultural heritage: Law of Ukraine of June 8, 2000, No. 1805-III. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1805-14#Text> [in Ukrainian]

5. MKIP. (2023). State register of immovable monuments of Ukraine. Retrieved from <https://mkip.gov.ua/content/derzhavniy-reestr-neruhomih-pamyatok-ukraini.html> [in Ukrainian]

6. UNESCO. WHC. (2023). *Ukraine*. Retrieved from <https://whc.unesco.org/en/statesparties/ua>
7. Vecherskyi, V. V. (2019). Architectural monuments in the universal encyclopedia: problems of representation. *Bulletin of Kyiv National University of Culture and Arts. Series in Museology and Monumental Studies*, 2(2), 125–139. DOI: [10.31866/2617-7943.2.2.2019.188470](https://doi.org/10.31866/2617-7943.2.2.2019.188470) [in Ukrainian]
8. ZEM. (2023). *Complete list of Prykarpattia OTG*. Retrieved from <https://www.zem.if.ua/otg/> [in Ukrainian]
9. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2009, September 3). *On the entry of objects of cultural heritage of national significance into the State Register of Immovable Monuments of Ukraine: Resolution of September 3, 2009, No. 928*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?page=1&nreg=928-2009-%EF#Text> [in Ukrainian]
10. Verkhovna Rada of Ukraine. (2000, April 13). *On adding to the list of monuments of urban planning and architecture of*

the Ukrainian SSR that are under state protection: Resolution of September 6, 1979, No. 442. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/442-79-%D0%BF/print1382546247591179#Text> [in Ukrainian]

11. MKIP. (2022). *Creation of the Unified digital register of immovable heritage: the first stage has been completed*. Retrieved from <https://mkip.gov.ua/news/6684.html> [in Ukrainian]

Рецензент: д-р арх. наук, проф. М.М. Косьмій, Університет Короля Данила, Україна.

Автор: ТЕРЛЕЦЬКА Христина Михайлівна
аспірант кафедри архітектури та будівництва
Університет Короля Данила
E-mail – khrystyna.m.terletska@ukd.edu.ua
ID ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1800-5494>

CLASSIFICATION OF ARCHITECTURAL MONUMENTS OF TERRITORIAL COMMUNITIES OF THE CARPATHIAN REGION

Kh. Terletska

King Danylo University, Ivano-Frankivsk, Ukraine

The article is devoted to studying ways to classify architectural monuments of territorial communities of the Carpathian region. The study's relevance is due to the active development of the Carpathian region, which leads to an increase in the importance and need to preserve cultural heritage sites located on its territory.

The article aims to classify the architectural monuments of the amalgamated territorial communities of Prykarpattia to preserve, study, and properly use them in the context of the active development of this region. To achieve this goal, we solved several tasks: defined the essence of the concept of 'architectural monument' and the most common ways of classifying architectural monuments; classified architectural monuments of the united territorial communities of Prykarpattia; determined the role of classification in the preservation, study, and proper use of architectural monuments of this region and the country as a whole. The study used general scientific methods of cognition: induction and deduction, analysis and synthesis, association and analogy.

The study found that architectural monuments are classified by status, type, and purpose. The classification of architectural monuments of the territorial communities of Prykarpattia is essential for their preservation, protection, and determination of cultural and historical significance. To date, many of these sites are in unsatisfactory and close to critical condition and, therefore, require urgent emergency and conservation work. The implementation of these measures is complicated by problems existing in the state system of protection of cultural heritage sites. These problems include the imperfection of existing registers, reduced funding, and the lack of a comprehensive state program of action for the protection, preservation, maintenance, use, conservation, restoration, rehabilitation, and museumification of cultural heritage sites. Their classification can partially solve these problems.

The practical significance of the study lies in the possibility of applying the results obtained to develop and improve strategies for the preservation, study, and proper use of architectural monuments of the communities of Prykarpattia.

Keywords: architectural monument, united territorial community, cultural heritage, UNESCO, State Register of Immovable Monuments.